

Beata Sadowska

Uniwersytet Szczeciński
e-mail: beata.sadowska@wzieu.pl

**SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ BIZNESU (CSR) –
RACHUNKOWOŚĆ I RAPORTOWANIE**

**CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY –
ACCOUNTING AND REPORTING**

DOI: 10.15611/pn.2018.532.30

JEL Classification: M41, Q56

Streszczenie: Przedsiębiorstwa są świadome, że podlegają ocenie, a ich działalność gospodarcza powinna być akceptowana przez interesariuszy. Rosną świadomość i znaczenie społecznej odpowiedzialności biznesu, a w konsekwencji świadomość konieczności raportowania w zakresie dokonań finansowych i niefinansowych, tj. społecznych i ekologicznych. W pierwszej części artykułu przedstawiono historyczne uwarunkowania społecznej odpowiedzialności biznesu, w drugiej części wskazano na relację pomiędzy dyrektywą 2014/95/UE a ustawą o rachunkowości. Trzecia część opracowania to próba skonstruowania kompleksowego raportu o działaniach niefinansowych przedsiębiorstwa na przykładzie organizacji świadczących usługi komunalne. Wykorzystane metody badawcze to przegląd literatury, analiza logiczna oraz *case study*.

Słowa kluczowe: społeczna odpowiedzialność biznesu, rachunkowość, raportowanie.

Summary: Enterprises are aware that they are a subject of evaluation and their business should be accepted by stakeholders. The awareness and significance of corporate social responsibility is growing, and as a consequence awareness of the need to report on financial and non-financial achievements, i.e. social and environmental. The research methods used are: literature review, logical analysis and case study. The thesis which states that “A correctly designed report on corporate social responsibility ensures access to comprehensive information on the organization’s activities in the field of social and ecological responsibility to various stakeholders” was positively verified.

Keywords: corporate social responsibility, accounting, reporting.

1. Wstęp

Dyskusja na temat społecznie odpowiedzialnego biznesu (CSR) trwa już od lat i ma zasięg międzynarodowy. Skłania to poszczególne przedsiębiorstwa do podejmowania działań nie tylko kreujących dodatni wynik finansowy, ale także do realizacji

zadań oddziałujących na sferę ekologiczną i społeczną. Współcześnie staje się standardem wielu organizacji, a działania w zakresie odpowiedzialnej działalności gospodarczej są prowadzone systematycznie, w zorganizowany sposób i z wykorzystaniem wielu narzędzi rachunkowości. Czasem przedsiębiorstwa podejmują próby kompleksowego raportowania CSR. Artykuł ma na celu: (1) przedstawienie historycznych uwarunkowań społecznej odpowiedzialności biznesu; (2) wskazanie na relację pomiędzy dyrektywą 2014/95/UE a ustawą o rachunkowości; (3) zaprezentowanie struktury raportu o społecznej odpowiedzialności na przykładzie spółki świadczącej usługi w zakresie usług komunalnych. Na potrzeby opracowania przyjęto tezę: „Prawidłowo zaprojektowany raport o CSR przedsiębiorstwa zapewnia dostęp do kompleksowej informacji o działaniach organizacji w zakresie odpowiedzialności społecznej i ekologicznej różnym interesariuszom”. Wykorzystane metody badawcze to przegląd literatury, analiza logiczna oraz *case study*.

2. Metodyka badania

Podstawowym źródłem danych była analiza piśmiennictwa z zakresu społecznej odpowiedzialności biznesu oraz rachunkowości. W opracowaniu odniesiono się do dyrektywy 2014/95/UE oraz do koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu oraz raportowania informacji niefinansowych. Ponadto zostały wykorzystane doświadczenia własne autorki jako praktyka. W części empirycznej wykorzystano studia przypadków. Współcześnie studium przypadku jest uznawane za jedną z podstawowych metod badań jakościowych. Polega na studiowaniu jednego lub większej liczby obiektów (np. organizacji) o dużej złożoności wewnętrznej, gdy istnieje wiele związków i relacji z otoczeniem.

3. Historyczne uwarunkowania społecznej odpowiedzialności biznesu

CSR to koncepcja prowadzenia działalności gospodarczej uwzględniająca interesy społeczne i ochronę środowiska naturalnego. Koncepcją, która stanowi podwaliny formułowania definicji CSR, jest koncepcja zrównoważonego rozwoju¹ scharakteryzowana przez J. Elkingtona [1997, cz. 1]. Zdarza się, że w literaturze przedmiotu definicje „społecznej odpowiedzialności biznesu” oraz „zrównoważonego rozwoju” są używane zamiennie, co jest błędem. W literaturze CSR definiowana jest na różne sposoby² [Wójcik-Jurkiewicz 2016]:

¹ Zrównoważony rozwój oznacza uwzględnianie w równym stopniu aspektów społecznych, ekologicznych i ekonomicznych. Więcej: [Rogall 2010, s. 44; Sadowska 2017, s. 139; Lee, Lam 2012, s. 590].

² CSR to styl prowadzenia firmy w taki sposób, aby osiągnąć równowagę pomiędzy efektywnością organizacji i jej dochodowością, a interesem społecznym [Aquilera i in. 2007, s. 837]. CSR to obowiązek wyboru przez kierownictwo takich decyzji zarządczych, które będą determinowały działania przyczyniające się do osiągnięcia zysku finansowego oraz zapewnią pomnażanie dobrobytu społecznego [Davis, Blomstrom 1975, s. 6].

- CSR to filozofia prowadzenia działalności gospodarczej oparta na budowaniu trwałych relacji ze wszystkimi interesariuszami (pracownikami, klientami, dostawcami, udziałowcami),
- CSR to prowadzenie działalności w taki sposób, by uwzględniać wartości etyczne, szacunek dla pracowników, społeczeństwa i środowiska naturalnego.

CSR określa się jako: odpowiedzialny biznes, odpowiedzialność biznesu, społeczną odpowiedzialność przedsiębiorstw, przedsiębiorstwo obywatelskie, przedsiębiorstwo społecznie odpowiedzialne. To koncepcja, według której jednostki gospodarcze dobrowolnie prowadzą działalność, uwzględniając potrzeby społeczne oraz ochronę środowiska naturalnego oraz relacje z grupami lub jednostkami, które mogą wpływać na działania organizacji, za pośrednictwem jego usług, produktów, działań, procesów czy strategii [Christensen 2016, s. 377–381].

Jak podkreśla A. Bielawska [2016, s. 49]: znaczenie CSR po raz pierwszy dostrzegł i opisał H.C. von Carlowitz (1645–1714) w książce pt. *Sylvicultura oeconomica* (2013), formułując zasadę trwałości dotyczącą gospodarki leśnej³. Jednakże początki tej koncepcji sięgają czasów starożytnych, gdzie panowało przekonanie, iż świat biznesu to miejsce ciągłej walki o byt. CSR jest dyskutowana i praktykowana na świecie od ponad 4000 lat, a źródeł tej idei upatruje się w Stanach Zjednoczonych. Korzenie nowoczesnej koncepcji CSR tkwią w II połowie XIX w., kiedy to przedsiębiorcy, tacy jak J.H. Patterson czy J.D. Rockefeller położyli kamień węgielny pod ruch filantropijny [Śniezek 2017, s. 30–38].

W latach 70. XX w. pojawiła się pierwsza powszechnie akceptowana definicja CSR, której autorem był A.B. Carrol, rekomendująca odpowiedzialność ekonomiczną, etyczną, społeczną i prawną. W latach 90. nastąpiła instytucjonalizacja CSR wraz z pojawieniem się standardów, takich jak ISO 14001 oraz SA 8000, wytycznych raportowania społecznego GRI czy kodeksów ładu korporacyjnego [Śniezek 2017, s. 40]. Nieco inaczej kształtował się stosunek do społecznej odpowiedzialności w Europie⁴. Idea CSR została ujęta w Strategii lizbońskiej w 2000 r., a w 2010 r. Rada Europejska zastąpiła ją nową koncepcją pt. „Europa 2020 – strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu” [Bartkowiak 2011, s. 22].

Zgodzić się należy z E. Śniezek [2017, s. 31], że: „przedsiębiorstwa powinny zdawać sobie sprawę z tego, że odpowiedzialność nie oznacza przeprowadzenia jednej czy dwóch akcji społecznych i ekologicznych, nie polega jedynie na spełnianiu wymogów prawnych i formalnych, ale na zwiększonych inwestycjach w ochronę środowiska, zasoby ludzkie i inne relacje firmy z otoczeniem”. Jak podkreśla J. Kra-

³ Zasada ta głosiła, że wycina się tylko tyle drzew, ile może w to miejsce urosnąć, tak by las nigdy nie został zlikwidowany, by mógł się zawsze odnowić. H.C. Carlowitz opisał skutki gospodarczo-społeczne regionu i biedę ludności stanowiące efekt prowadzenia działalności nastawionej tylko na maksymalizację zysku.

⁴ W 2000 r. w trakcie Szczytu Europejskiego w Lizbonie Rada Europejska przyjęła Strategię lizbońską – 10-letni program społeczno-gospodarczy [Nakoneczna 2008, s. 132].

sodomska [2017, s. 5], „społeczna odpowiedzialność biznesu jest zagadnieniem interdyscyplinarnym, podejmowanym w pracach naukowych z dziedziny ekonomii, zarządzania, finansów, jak również filozofii, socjologii czy prawa. Jest to także nurt badawczy rozwijany w rachunkowości od lat 70. XX wieku w ramach tzw. rachunkowości społecznej, zgodnie z którą przedsiębiorstwa powinny gromadzić informacje o społecznych i środowiskowych skutkach swoich działań i prezentować je interesariuszom”.

Zmiany w zakresie dostarczania interesariuszom kompleksowych informacji⁵ o działaniach i wynikach organizacji, w tym społecznych i środowiskowych, zostały wprowadzone w związku z przyjęciem Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE.

4. Dyrektywa 2014/95/UE a ustawa o rachunkowości w koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu

Społeczna odpowiedzialność biznesu oznacza odpowiedzialność organizacji za ich wpływ na społeczeństwo i środowisko. Właściwe ujawnianie przez przedsiębiorstwo informacji o prowadzonej działalności, jej działaniach, efektach i wynikach, przynosi korzyści w postaci efektywnego zarządzania ryzykiem i zasobami ludzkimi, obniżenia kosztów, łatwiejszego dostępu do kapitału czy lepszych relacji z klientami i pracownikami. Dla ich osiągnięcia nie jest jednak wystarczająca sprawozdawczość⁶, stąd inicjatywa opracowania Dyrektywy 2014/95/UE dotyczącej ujawniania informacji niefinansowych [Krasodomska, Sychta 2017, s. 100].

Dyrektywa jest wyrazem wzrostu zainteresowania podmiotów poprawą porównywalności, wiarygodności oraz istotności informacji, które obejmują obszar ujawnianych środowiskowych i społecznych działań przedsiębiorstwa. Na skutek wdrożenia Dyrektywy 2014/95/UE spółki giełdowe, banki oraz fundusze inwestycyjne, które zatrudniają ponad 500 osób i mają sumę bilansową powyżej 20 mln EUR lub obroty netto powyżej 40 mln EUR, będą musiały raportować dane niefinansowe. Oznacza to, że raportowanie pozafinansowe staje się obligatoryjne dla określonych przedsiębiorstw. W stosunku do wcześniej obowiązującej Dyrektywy 2013/34/UE wprowadzono istotne zmiany [Aluchna, Mikołajczyk 2016, s. 18]:

- duże przedsiębiorstwa powinny ujmować w sprawozdaniu z działalności oświadczenie na temat danych niefinansowych, zawierające informacje dotyczące m.in.: kwestii społecznych, pracowniczych i środowiskowych,
- poszanowania praw człowieka,

---

⁵ Należy w tym miejscu dodać, iż kluczowym elementem systemu informacyjnego przedsiębiorstwa jest system rachunkowości, który zaspokaja potrzeby informacyjne wielu grup użytkowników informacji. Zob.: [Kludacz-Alessandri 2017, s. 107].

⁶ Problematyka sprawozdawczości w systemie rachunkowości jest opisywana m.in. przez H. Czaję-Cieszyńską [2010, s. 30, 2013, s. 99].

- przeciwdziałanie korupcji, w tym: opis modelu biznesowego przedsiębiorstwa, opis polityk stosowanych przez organizację w odniesieniu do kwestii społecznych i środowiskowych, charakterystykę ryzyka.

Mając na uwadze obszar społeczny, w tym szczególnie dotyczący spraw pracowniczych informacje zawarte w sprawozdaniu powinny obejmować działania:

- dotyczące warunków pracy,
- podejmowane dla zapewnienia równouprawnienia płci,
- dotyczące dialogu społecznego,
- dotyczące zapewnienia rozwoju społeczności lokalnych.

Dyrektywa 2014/95/UE wprowadza również obowiązek nowych ujawnień w zakresie polityki różnorodności. Przedsiębiorstwa mają obowiązek zastosować zasadę „stosuj lub wyjaśnij”. 11 stycznia 2017 r. została opublikowana znowelizowana ustawa o rachunkowości. Celem tej nowelizacji jest implementacja dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych oraz informacji dotyczących różnorodności przez niektóre przedsiębiorstwa. W ustawie o rachunkowości wprowadzono następujące zmiany, dotyczące ujawnień informacji niefinansowych [Krasodomska, Sychta 2017, s. 103]:

- wskazano zakres informacji niefinansowych zgodnie z dyrektywą,
- przyjęto jako zasadę ich ujawniania *comply or explain*,
- dodano określenie „kluczowe” w odniesieniu do wskaźników efektywności,
- wskazano, że organizacja może sporządzać odrębne sprawozdanie na temat informacji niefinansowych,
- umożliwiono jednostkom stosowanie dowolnych zasad przy sporządzaniu oświadczenia na temat informacji niefinansowych.

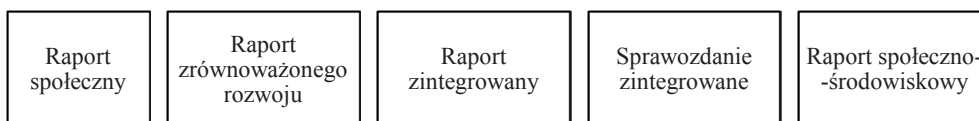
Podjęto również decyzję, że weryfikacja informacji niefinansowych będzie dobrowolna. Kontrola biegłego rewidenta będzie dotyczyć tylko tego, czy jednostka raportuje lub podaje powody braku polityki w odniesieniu do jednego lub kilku zagadnień, nie dostarczy jednak użytkownikom informacji żadnego poziomu pewności na temat jakości ujawnianych informacji.

Jak słusznie podkreśla E. Śnieżek [2016, s. 120]: „warto zauważyć, że w toku prac nad nowelizacją ustawy o rachunkowości przeprowadzone zostały prekonsultacje w obszarach, w których dyrektywa 2014/95/UE pozostawia dowolność krajom członkowskim. W ich wyniku w projekcie nowelizowanej ustawy przyjęto elastyczne podejście do wymogów raportowania informacji niefinansowych, a więc:

- skorzystano z opcji umożliwiającej spółkom sporządzania, zamiast oświadczenia w ramach sprawozdania z działalności, odrębnego sprawozdania obejmującego informacje niefinansowe, co oznacza, że spółki, które przygotowują odrębne raporty CSR będą mogły kontynuować tę formę sprawozdawczości,
- skorzystano z opcji umożliwiającej spółkom pominięcie w oświadczeniu na temat informacji niefinansowych informacji „wrażliwych”,

- nie skorzystano z opcji umożliwiającej nałożenie obowiązku weryfikacji informacji niefinansowych”.

Przedsiębiorstwo, sporządzając oświadczenie na temat informacji niefinansowych, może stosować dowolne standardy, zasady, normy czy wytyczne raportowania, może również ustalać własne zasady. Udostępniając informacje pozafinansowe, jednostki mogą się opierać na krajowych zasadach ramowych, unijnych zasadach ramowych. Jednostka, sporządzając odrębne sprawozdanie na temat informacji pozafinansowych, może je sporządzać w różnych formach, co przedstawiono na rys. 1.

Rys. 1. Formy sprawozdania – działania i osiągnięcia przedsiębiorstwa – informacje niefinansowe

Źródło: opracowanie własne.

Należy się zgodzić z opinią K. Sychty [Krasodomska, Sychta 2017, s. 105], że „zmiany wprowadzone w regulacjach z zakresu rachunkowości należy oceniać pozytywnie, choć wydaje się, że mogłyby być one bardziej ujednoczone i silniej egzekwowane. Korzystne jest wprowadzenie określenia «kluczowe» w odniesieniu do wskaźników efektywności, które choć obecne w dyrektywach UR, nie zostało wcześniej transponowane do ustawy o rachunkowości. Wydaje się, że obowiązek publikacji informacji niefinansowych w sprawozdaniu z działalności byłby pożądany, zwiększając tym samym spójność raportów rocznych”. Idea raportowania niefinansowego⁷ jest odpowiedzią na apele interesariuszy i użytkowników, kontrahentów i kooperantów, świata praktyków i świata nauki. Raportowanie niefinansowe służy zwiększaniu transparentności, lepszemu odzwierciedlaniu prowadzonej działalności gospodarczej, zmniejszaniu asymetrii informacji. Akty prawa nakładają obowiązek raportowania niefinansowego jedynie na duże przedsiębiorstwa, jednakże praktyka gospodarcza potwierdza, iż również ci „mniejsi”⁸ widzą potrzebę ujawniania takich informacji.

⁷ Problematyka raportowania informacji o społecznej odpowiedzialności biznesu stanowi przedmiot zainteresowania wielu autorów, m.in.: L. Parkera [2014, s. 632]; M. Portera i M. Kramera [2011, s. 62]; M. Porady-Rochoń, M. Patynowskiego [2012, s. 421]; S. Leitoniene i A. Sapkauskienė [2015, s. 334]; J. Cohena i R. Simnetta [2015, s. 59]; W. Vissera [2010, s. 311]; P. Fleminga i M.T. Jonesa [2013, s. 96].

⁸ Autorka jako praktyk obserwuje, że zarówno organizacje sektora przedsiębiorstw, jak i jednostki sektora publicznego ujawniają informacje o działaniach na rzecz pracowników, społeczności lokalnej czy środowiska. Z punktu widzenia mniejszych podmiotów te ujawnienia są ważne, aby społeczeństwo pozytywnie oceniało działalność danego podmiotu. Coraz częściej obserwuje się publikowanie przez poszczególne przedsiębiorstwa na stronach internetowych informacji niefinansowych. Zdaniem autorki to taki wstęp do kompleksowego raportowania na poziomie lokalnym.

5. Raportowanie informacji niefinansowych – studium przypadku przedsiębiorstw usług komunalnych

Współcześnie w funkcjonowaniu przedsiębiorstw znaczenia nabiera wzmożone zainteresowanie ich sprawozdawczością, w tym ujawnianiem informacji pozafinansowych. Ujawnianie informacji o działalności przedsiębiorstw jest potwierdzeniem jednostki, iż działa ona zgodnie z oczekiwaniami otoczenia społecznego i prowadzi odpowiedzialną działalność gospodarczą.

Z punktu widzenia społeczności lokalnej ważne wydaje się, aby przedsiębiorstwa mniejsze również raportowały informacje niefinansowe. Społeczeństwo jest żywo zainteresowane działaniami na rzecz pracowników, otoczenia społecznego czy środowiska naturalnego, w obrębie którego żyją i funkcjonują. Zintegrowany raport (czy sprawozdanie) mógłby zaspokajać potrzeby informacyjne środowiska lokalnego.

Na potrzeby niniejszego artykułu opracowano ankietę badawczą pt. „Społeczna odpowiedzialność biznesu – rachunkowość i raportowanie”. Ankieta została skierowana do dwóch podmiotów, tj.:

- Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością zajmującą się gospodarką odpadami recyklingiem oraz utrzymaniem porządku i czystości na terenie gmin. Dodatkowo spółka świadczy usługi w zakresie elektrorecyklingu, gospodarki wodno-ściekowej, zarządza strumieniami surowców na terenie województwa zachodniopomorskiego (duży przedsiębiorca).
- Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością świadczącą usługi w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, utrzymania czystości w mieście i na terenach wiejskich w tym wywóz nieczystości stałych i płynnych, pielęgnacja zieleni oraz usługi ogólnobudowlane, remonty mieszkań, usługi transportowo-sprzętowe (mały przedsiębiorca).

Zastosowanie studium przypadku oraz analizy porównawczej dwóch podmiotów działających w sferze usług komunalnych pozwoliło na wyciągnięcie konstruktywnych wniosków⁹.

⁹ W wyniku dodatkowej analizy informacji zawartych na stronach internetowych obu przedsiębiorstw nasuwają się konkretne wnioski:

a) „duży przedsiębiorca”: na swojej stronie internetowej publikuje szereg informacji o swojej działalności gospodarczej, świadczonych usługach, oferowanych produktach; wśród informacji pojawiają się takie, które sygnalizują znaczenie ochrony środowiska oraz zasobów ludzkich; informacji jest tak dużo, że przeciętnemu obywatelowi trudno jest przeczytać je wszystkie i znaleźć konkretne fragmenty dotyczące działań na rzecz środowiska naturalnego, otoczenia lokalnego czy pracowników; brak bezpośredniego dostępu do sprawozdań przedsiębiorstwa, czy informacji o możliwości pozyskania sprawozdania finansowego dla interesariuszy; strategia funkcjonowania firmy jest przedstawiona w skrócie;

b) „mały przedsiębiorca”: na swojej stronie internetowej publikuje szereg informacji o swojej działalności gospodarczej, świadczonych usługach, oferowanych produktach; do pobrania „Regulamin ścieżki edukacyjnej na składowisku odpadów”; brak innych informacji dotyczących społecznej odpowiedzialności biznesu.

1. „Duży przedsiębiorca” obecnie dostarcza swoim interesariuszom (właścicielom, kontrahentom, klientom) wyłącznie informacji finansowych. „Mały przedsiębiorca” zarówno informacji finansowych, jak i niefinansowych.

2. Respondenci potwierdzają, iż podejmują w ramach prowadzonej działalności działania na rzecz społeczeństwa (prelekcje w szkołach, pikniki, rodzinne, pokazy w swoim przedsiębiorstwie), działania na rzecz ochrony przyrody oraz działania w zakresie poprawy warunków pracy.

3. Badane podmioty nie informują otoczenia zewnętrznego ani wewnętrznego o wskazanych w punkcie 2 działaniach. Jednakże obie jednostki gospodarcze są zgodne, że zasadne jest sporządzanie i publikowanie raportu o społecznej działalności przedsiębiorstwa.

4. Obie jednostki prowadzą działalność edukacyjną związaną z ich działalnością gospodarczą.

5. Na pytanie: „Jakie działania w ramach działalności społecznej i środowiskowej Państwo podejmujecie?” udzielono odpowiedzi:

a) „duży” przedsiębiorca: prowadzimy spotkania z uczniami szkół podstawowych i ponadpodstawowych, prowadzimy telewizyjny program edukacyjny, prezentujemy przedsiębiorstwo na imprezach lokalnych oraz konferencjach,

b) „mały” przedsiębiorca: spotkania z uczniami szkół podstawowych i ponadpodstawowych oraz „dzień otwarty” (możliwość zwiedzania przedsiębiorstwa przez mieszkańców).

6. Na pytanie: „Gdybyście musieli Państwo sporządzać obligatoryjny raport o informacjach niefinansowych w jakiej formie chcielibyście te informacje przedstawić interesariuszom?”, respondenci odpowiadali:

a) „duży” przedsiębiorca: jedynie na stronie internetowej naszego przedsiębiorstwa,

b) „mały” przedsiębiorca: jako raport roczny sporządzany osobno.

7. Zdaniem badanych organizacji w zintegrowanym sprawozdaniu (lub raportach finansowym i niefinansowym) powinny być ujmowane informacje:

a) „duży” przedsiębiorca: o przychodach działalności ogółem, o działaniach podejmowanych na rzecz społeczności lokalnej,

b) „mały” przedsiębiorca: o przychodach działalności ogółem, o poziomie zatrudnienia, o działaniach podejmowanych na rzecz społeczności lokalnej oraz na rzecz środowiska przyrodniczego.

8. Według respondentów raport nie powinien się charakteryzować ogólną strukturą dla wszystkich przedsiębiorstw, raczej powinien zawierać strukturę dostosowaną do specyfiki danego przedsiębiorstwa oraz obszaru, w którym prowadzona jest działalność (np. sektor przedsiębiorstw, sektor publiczny, sektor komunalny).

9. Badane przedsiębiorstwa nie mają sprecyzowanego zdania w aspekcie ostatniej nowelizacji ustawy o rachunkowości, a dokładnie tego, czy w wystarczającym stopniu określa ona zadania związane z raportowaniem informacji niefinansowych.

10. Na pytanie: „Czy Państwa zdaniem raport o informacjach niefinansowych powinien być podzielony na obszary takie jak: obszar społeczny, obszar środowiskowy, obszar zasobów ludzkich, obszar ryzyka?”, respondenci odpowiadali:

- a) „duży” przedsiębiorca: nie,
- b) „mały” przedsiębiorca: tak.

11. Oba podmioty zgodnie stwierdziły, iż społeczność lokalna byłaby zainteresowana pozyskiwaniem informacji niefinansowych o działalności przedsiębiorstw, które prowadzą działalność na jej terenie.

Na podstawie wyników badań empirycznych można zaproponować następującą strukturę raportu o społecznej odpowiedzialności biznesu dla podmiotów sektora komunalnego.

Raport o społecznej odpowiedzialności Przedsiębiorstwa Usług Komunalnych			
1	Obszar ekonomiczny	A	Wyniki finansowe
		B	Inwestycje
		C	Zarządzanie ryzykiem
2	Obszar środowiskowy	A	Oddziaływanie na środowisko
		B	Działania ekoedukacyjne
		C	Nakłady/koszty
		D	Zarządzanie ryzykiem
3	Obszar społeczny	A	Lokalna społeczność – wsparcie/współpraca
		B	Pracownicy
		C	Edukacja społeczna

Źródło: opracowanie własne.

Zmiany w systemie rachunkowości oraz raportowanie informacji o społecznej odpowiedzialności biznesu podmiotów gospodarki komunalnej wymagają dalszych pogłębionych badań naukowych. Autorka zadaje sobie sprawę, iż takie badanie wymaga czasu, jest kosztowne i bardzo trudne do zrealizowania. Zatem w przypadku jednego artykułu, wnioski i uogólnienia należy formułować bardzo ostrożnie, a niniejsze opracowanie traktować jako przyczynek do dalszych pogłębionych badań naukowych.

6. Zakończenie

Zgodzić się należy z L. Kłos [2011, s. 262], że: „raport społeczny pozwala na monitorowanie i analizę postępów jednostki gospodarczej w zakresie osiągania krótko- i długookresowych celów oraz stanowi instrument komunikacji z interesariuszami. Rzetelne i wyczerpujące informacje w nim zawarte oddziałują pozytywnie na wizerunek, reputację i wiarygodność przedsiębiorstwa”. Raportowanie aspektów środo-

wiskowych i społecznych polega na realizacji działań, ich mierzeniu i ujawnianiu. Praktyka raportowania społecznej odpowiedzialności biznesu jest coraz bardziej powszechna. Jej celem staje się dostarczanie wiedzy z zakresu uwarunkowań ekonomicznych, finansowych, pozafinansowych mieszkańcom, inwestorom, młodzieży i dorosłym oraz innym zainteresowanym.

Część podmiotów gospodarczych sporządza sprawozdanie finansowe, a informacje dotyczące społecznej odpowiedzialności biznesu umieszcza w informacji dodatkowej do sprawozdania, część jednostek sporządza odrębne raporty, niektóre organizacje publikują informacje niefinansowe na swoich stronach internetowych, a inne przedsiębiorstwa w ogóle nie ujawniają takich informacji. Jak podkreśla E.M. Walińska [2015, s. 153, 154], „rozpoczęła się era chaosu, z którego wyłoniła się koncepcja zintegrowanego raportowania mająca stać się koncepcją porządkującą i godząca interesy dwóch nurtów zewnętrznej sprawozdawczości – finansowej i niefinansowej [...], raportowanie niefinansowe nie powinno ujawniać zbyt wielu informacji nieistotnych, nieporównywalnych, nieznajdujących potwierdzenia”.

Raportowanie o społecznej odpowiedzialności biznesu jest narzędziem wykorzystywanym przez przedsiębiorstwa do budowania pozytywnego dla otoczenia wizerunku, stosowane jako jeden ze sposobów budowania przewagi konkurencyjnej. Ważne jest, aby działania na rzecz społeczeństwa i środowiska były rzeczywiście podejmowane, mierzone i ujmowane w systemach rachunkowości przedsiębiorstw. Kluczowe wydaje się, żeby wiedza dotycząca społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw była rzetelna i prawdziwa, przekazywana interesariuszom w formie prawdziwego raportu.

Wyniki przeprowadzonych badań empirycznych potwierdzają, że przedsiębiorstwa nie do końca rozumieją intencję prowadzenia społecznej odpowiedzialności biznesu, a jeśli już mają świadomość, jak ważny jest to element prowadzonej działalności, zapominają, że warto takie dokonania raportować i informować o nich interesariuszy. Wydaje się, że większą świadomością i odpowiedzialnością charakteryzują się przedsiębiorstwa „małe”, lokalne, prowadzące działalność na obszarach, gdzie społeczność samorządowa jest zainteresowana, w jakich warunkach mieszka, żyje, pracuje. A tym samym kontroluje firmy lokalne w zakresie prowadzonej społecznie odpowiedzialnej działalności z poszanowaniem praw pracowniczych, praw społeczności lokalnej oraz praw środowiska przyrodniczego w tym jego ochrony.

Literatura

- Aluchna M., Mikołajczyk O., 2016, *Akcjonariusze vs. interesariusze. Przypadek raportowania zintegrowanego*, [w:] Dziawgo D. (red.), *Rachunkowość na rzecz zrównoważonego rozwoju. Gospodarka-etyka-środowisko*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 436.
- Aquilera R.V., Rupp D.E., Williams C.A., Ganapathi J., 2007, *Putting the S back in corporate social responsibility: A multilevel theory of social change in organizations*, *Academy of Management Review*, vol. 32, no. 3, s. 836–863.

- Bartkowiak G., 2011, *Społeczna odpowiedzialność biznesu w aspekcie teoretycznym i empirycznym*, Difin, Warszawa.
- Bielawska A., 2016, *Realizacja idei społecznej odpowiedzialności biznesu w rzemiośle*, [w:] D. Dziawgo (red.), *Rachunkowość na rzecz zrównoważonego rozwoju. Gospodarka – etyka – środowisko*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 436.
- Christensen D.M., 2016, *Corporate accountability reporting and high-profile misconduct*, *Accounting Review*, vol. 91, no. 2, s. 377–399.
- Cohen J., Simnett R., 2015, *CSR and assurance services: A research agenda*, *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, vol. 34, no. 1, s. 59–74.
- Czaja-Cieszyńska H., 2010, *Systematyczny rachunek kosztów w ochronie środowiska*, [w:] Filipiak B., Cieciora M., Czaja-Cieszyńska H., Niewęglowski A., Szczypa P., *Rachunek kosztów w ochronie środowiska*, CeDeWu, Warszawa.
- Czaja-Cieszyńska H., 2013, *Rola sprawozdawczości w podejmowaniu decyzji z zakresu działalności logistycznej przedsiębiorstwa*, [w:] B. Filipiak (red.), *Wykorzystanie narzędzi rachunkowości w logistyce, doświadczenia przedsiębiorstw polskich, niemieckich i białoruskich*, Difin, Warszawa.
- Davis K., Blomstrom R.L., 1975, *Business and Society: Environment and Responsibility*, Mc Graw-Hill, New York.
- Elkington J., 1997, *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*, Capstone, Oxford.
- Fleming P., Jones M.T., 2013, *The End of Corporate Social Responsibility: Crisis and Critique*, Sage Publications, London.
- Kłudacz-Alessandri M., 2017, *Wpływ stopnia komputeryzacji szpitala na jakość kalkulacji kosztów świadczeń zdrowotnych*, [w:] Iwanicz-Drozdowska M., Pacho W., Płoszajski P. (red.), *Studia i Prace, Kolegium Zarządzania i Finansów, Zeszyt Naukowy 157, Oficyna Wydawnicza Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie*, Warszawa.
- Kłos L., 2011, *Zrównoważona gospodarka wodna na obszarach wiejskich*, [w:] Kryk B. (red.), *Trendy i wyzwania zrównoważonego rozwoju*, Katedra Polityki Społeczno-Gospodarczej i Europejskich Studiów Regionalnych, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin.
- Krasodomska J., 2017, *Wstęp*, [w:] Krasodomska J. (red.), *Społeczna odpowiedzialność biznesu*, Difin, Warszawa.
- Krasodomska J. (red.), 2017, *Społeczna odpowiedzialność biznesu*, Difin, Warszawa.
- Krasodomska J., Sychta K., 2017, *Informacje niefinansowe w raportach społecznych i raportach rocznych wybranych spółek energetycznych*, [w:] Krasodomska J. (red.), *Społeczna odpowiedzialność biznesu*, Difin, Warszawa.
- Lee C.K.M., Lam J.S.L., 2012, *Managing reverse logistics to enhance sustainability of industrial marketing*, *Industrial Marketing Management*, vol. 41.
- Leitoniene S., Sapkauskienė A., 2015, *Quality of corporate social responsibility information*, *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, vol. 213, s. 334–339.
- Nakonieczna J., 2008, *Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw międzynarodowych*, Difin, Warszawa.
- Parker L., 2014, *Corporate social accountability through action: Contemporary insights from British industrial pioneers*, *Accounting, Organizations and Society*, vol. 39, no. 8, s. 632–659.
- Porada-Rochoń M., Patynowski M., 2012, *Społeczna odpowiedzialność biznesu – wiedza i świadomość wśród zachodniopomorskich przedsiębiorców w czasach kryzysu*, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego*, nr 736, *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, nr 55, s. 421–434.
- Porter M., Kramer M., 2011, *Creating shared value*, *Harvard Business Review*, vol. 89, no. 1-2, s. 62–77.
- Rogall H., 2010, *Ekonomia zrównoważonego rozwoju. Teoria i praktyka*, Zysk i S-ka, Poznań.
- Sadowska B., 2017, *Rola rachunkowości we wspieraniu zrównoważonego rozwoju na przykładzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe*, [w:] J. Adamek, J. Kogut, W. Krawiec (red.)

- Finanse i rachunkowość na rzecz zrównoważonego rozwoju – edukacja, etyka, innowacje. Rachunkowość*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 479.
- Śniezek E., 2016, *Raportowanie informacji o społecznej odpowiedzialności biznesu. Studium przypadku Lasów Państwowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Visser W., 2010, *The evolution and revolution of corporate social responsibility*, [w:] Pohl M., Tolhurst N. (red.), *Responsible Business: How to Manage a CSR Strategy Successfully*, John Wiley & Sons, Hoboken, NJ.
- Walińska E.M., 2015, *Zintegrowany raport – początek końca sprawozdania finansowego?*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, nr 82 (138).
- Wójcik-Jurkiewicz M., 2016, *Idea społecznie odpowiedzialnego biznesu a kształtowanie wyniku finansowego spółki*, Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, nr 253.